

**PRIKAZ PRAKTIČNOG RADA ZA UVID U RAD
STRUČNOG SURADNIKA PEDAGOGA U ŠKOLI**

PRIPREMA ZA PEDAGOŠKU RADIONICU

TEMA:

Prevenција nasilja u romantičnim vezama mladih

Gordana Popović, prof.
školska pedagoginja

Škola: Tehnička škola i prirodoslovna gimnazija Ruđera Boškovića

Osijek, 26. ožujak 2024. godine

SADRŽAJ

1. Uvod dio	3
1.1. Svrha izbora teme radionice	3
1.2. Teoretski dio / teoretske postavke/	3
2. Opći podaci o pedagoškoj radionici	7
<i>Razred: 2.a (prirodoslovna gimnazija)</i>	
<i>Školska godina: 2023./2024.</i>	
<i>Datum: 26.3.2024.</i>	
<i>Mjesto održavanja: učionica L2</i>	
<i>Vrijeme trajanja: 90 min.</i>	
<i>Naziv radionice: Prevencija</i>	
3. Metodički dio	8
3.1. Cilj radionice prikazan ishodom učenja	8
3.2. Oblici rada	8
3.3. Metode rada	8
3.4. Sredstva i pomagala	8
3.5. Tijek radionice	9
3.5.1. Struktura radionice	9
3.5.2. Opis aktivnosti	10
3.6. Mogućnosti buduće razrade teme	12
3.7. Literatura	13
3.8. Prilozi	14
3.9. Evaluacija učenika	18

1. Uvod dio

1.1. Svrha izbora teme radionice

Adolescencija predstavlja specifični razvojni period u životu čovjeka. Svakako je za to zaslužna interakcija promjena koje se događaju na biološkoj, kognitivno razvojnoj domeni te u okolini samog adolescenta (Bell, 2016). Interakcijom spomenutih domena, događaju se promjene u identitetu, seksualnosti, intimnosti te u autonomnosti samog adolescenta. Nagli razvoj intimnosti i seksualnosti dovodi do toga da adolescenti počinju stupati u prve romantične odnose s drugim osobama. Romantične veze se mogu razlikovati po stupnju intimnosti, trajanju odnosa, seksualnoj aktivnosti te ulogama partnera. Veze su adolescentima vrlo važne, pa se teško odlučuju i na prekid veze čak i kada su postupci partnera neželjeni ili suprotni njihovim očekivanjima i potrebama (Hodžić, 2007). Upravo zato adolescenti predstavljaju ranjivu skupinu u kojoj se nasilje u vezi lako može javiti i kao takvo ostati neprepoznato. Potrebno je raditi na prepoznavanju nasilnog ponašanja u vezama kao i na zaštiti mladih te je u tom smislu prevencija vrlo važna.

1.2. Teoretski dio

Nasilje u romantičnim vezama danas predstavlja široko rasprostranjen, društveni i zdravstveni problem. Nasilje nije fenomen modernog društva, ono je uvijek bilo prisutno, što je vidljivo čak i u Biblijskim zapisima (Kelly, 2011). Razvojem društva sve više se radi na prepoznavanju nasilja pa tako nasilje u vezama možemo definirati kao svako ponašanje kojem je cilj ugroziti fizičku i/ili psihičku sigurnost partnera (Kelly, 2011). Cilj takvog ponašanja jest uspostavljanje kontrole nad partnerom (Ajduković i Ručević, 2009). Iako kao javnozdravstveni problem možemo okarakterizirati i obiteljsko nasilje, istraživanja ipak pokazuju kako je češće nasilje u mladenačkim vezama nego u odnosima bračnih partnera (Rapoza i Baker, 2008) te da se najčešće javlja u ranim dvadesetim godinama (Malik, Sorenson, Aneshensel, 1997). Upravo zato adolescenti predstavljaju važnu skupinu za poučavanje i prevenciju nasilja u mladenačkim vezama.

Podaci pokazuju da prevalencija nasilja u mladenačkim vezama u drugim državama Europe varira od 23.1% u Belgiji (Van Ouytsel, Ponnet, and Walrave, 2017) do 45% u Engleskoj studiji (Fox, Hale, and Gadd 2014). Korkmaz, Overlien i Lagerlof (2020) navode kako je ukupno 59.7% adolescenata u dobi od 15 do 19 godina doživjelo barem jedan oblik nasilja u romantičnoj vezi. Slični se podaci javljaju i u istraživanjima na našem području. U

Hrvatskoj je 2004. godine provedeno istraživanje od strane Centra za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI) te su rezultati bili porazni – čak 60% mladih je doživjelo oblik nasilja u vezi, a 43% posto mladih je priznalo da je činilo nasilje prema partneru (Hodžić, 2007). Sljedeće istraživanje od strane iste udruge je bilo 2007. godine u kojem se pokazalo da je 2/3 od ukupno ispitanih 1014 ispitanih sudionika, učenika srednjih škola, doživjelo barem jedan oblik nasilja. Primijećeno je također kako prevalencija nasilja varira u odnosu na vrstu nasilja (Ajduković i Ručević, 2009).

Iz već spomenute definicije nasilja mogu se iščitati oblici zlostavljanja koji se javljaju u mladenačkim vezama, a to su fizičko, seksualno i psihičko nasilje. Fizičko nasilje podrazumijeva postupke koje uzrokuju fizičku ozljedu, kao na primjer pljuskanje, guranje, udaranje rukama i nogama, bacanje predmeta na partnera. Fizičko je nasilje u mladenačkim vezama općenito slabije prisutno, istraživanja pokazuju kako se radi o zastupljenosti oko 16.7% (Korkmaz i sur. 2020). Također, češće ga prijavljuju djevojke nego mladići (Barter i sur. 2017). Fizičko se nasilje može javljati samostalno kao i u kombinaciji s drugim oblicima nasilja u vezama. Najčešće započinje u mladenačkim vezama te se često nastavlja na iduće veze kao i na bračne odnose. Seksualno nasilje uključuje neželjena i neugodna ponašanja seksualne prirode (Ajduković i Ručević, 2009). Neka od tih ponašanja uključuju i ucjenjivanje da bi osoba pristala na seksualne aktivnosti, iskorištavanje alkoholizirane/drogirane osobe. Seksualno nasilje se najrjeđe javlja u mladenačkim vezama te se procjenjuje da je udio seksualnog zlostavljanja u vezama mladih oko 9% (Korkmaz i sur. 2020). Kao i slučaju s fizičkim nasilje, djevojke su u većem riziku za doživljavanje seksualnog nasilja. Psihičko nasilje podrazumijeva vrijeđanje, kritiziranje, ponižavanje, stvaranje osjećaja krivnje kod partnera, prijetnje prekida veze, verbalne i emocionalne prijetnje, izolaciju od rodbine i prijatelja, nazivanje pogrdnim imenima te kontrola života partnera; odijevanje, ponašanje i kretanje. Kao ekvivalent psihičkom nasilju javlja se i pojam emocionalno zlostavljanje te podrazumijeva emocionalnu bol koju osoba doživljava tijekom gore spomenutih postupaka (Ajduković i Ručević, 2009). Istraživanja pokazuju da je psihičko nasilje najčešći oblik nasilja u mladenačkim vezama te se procjenjuje da je udio 33% (Tomaszewska i Schuster, 2021). Upravo je to često i prva razina nasilja u vezama te okidač za javljanje drugih oblika nasilja. U većini istraživanja, djevojke su navodile češću izloženost nasilju u odnosu na mladiće, no primijećeno je također da najčešći oblik nasilja koji mladići dožive je psihičko nasilje (Korkmaz i sur. 2020). Emocionalno zlostavljanje podrazumijeva postupke koje mladi mogu pogrešno interpretirati, odnosno smatrati ih znakovima ljubavi i privrženosti partnera. Tu je posebno važno spomenuti ljubomoru koja predstavlja specifični oblik psihičkog nasilja. Temelji se na nesigurnosti, odnosno nasilnik je

ljubomoran zbog toga što je nesiguran te je u podlozi strah da će biti ostavljen. Takvi osjećaji kod nasilnika dovode do toga da romantična veza postaje puna kontrole i posesivnosti te može u konačnici rezultirati fizičkim i seksualnim nasiljem (Ajduković i Ručević, 2009). Bitno je napomenuti da se u vrijeme sve većeg razvoja i dostupnosti tehnologije, psihičko nasilje može javljati i na internetu te na društvenim mrežama. Nasilje preko interneta se može odvijati pomoću slanja tekstualnih poruka, pokretanja glasina o ciljanoj osobi, slanje i objavljivanje uvredljivih slika. Adolescenti u nasilnoj vezi mogu koristiti gore spomenute načine nasilja kako bi dodatno kontrolirali, prijetili i izolirali partnera (Cesar, 2019).

Uzroci nasilja u mladenačkim vezama uključuju nekoliko faktora koji mogu, a i ne moraju biti u međusobnoj interakciji: individualni faktori, interpersonalni faktori te faktori na nivou društva (Ajduković i Ručević, 2009). Individualni faktori obuhvaćaju nisko samopoštovanje i samopouzdanje, prethodno iskustvo nasilja u vezi, potreba za dokazivanjem velika razina ljubomore, stereotipna uvjerenja o muško-ženskim odnosima, pozitivan stav o nasilju kao alatu za rješavanje problema. Interpersonalni faktori uključuju nerazvijene komunikacijske vještine te teškoće u izražavanju vlastitih emocija i želja. Faktori na nivou društva obuhvaćaju pozitivan odnos vršnjaka prema različitim oblicima nasilja (ne samo u romantičnim odnosima), medijske poruke o prihvatanju nasilja u mladenačkim vezama, tolerantan odnos društva prema nasilju, odnosno zataškavanje istog (Ajduković i Ručević, 2009). Činjenica je također da mnogi ljudi okreću glavu od nasilja pod utjecajem mišljenja „nije to moj problem“ ili „ne treba se miješati u tuđe odnose“. No, kao što je već i spomenuto ranije, adolescenti su osjetljiva skupina kod kojih se osjećaj za asertivnost i autonomiju još razvijaju, stoga im je često potrebna pomoć odraslih kako bi na vrijeme prepoznali različite oblike nasilja te pravilno reagirali.

Posljedice nasilja u vezama mladih mogu biti vrlo ozbiljne te predstavljaju značajan rizik za fizičko i mentalno zdravlje mladih (Tomaszewska i Schuster, 2021). Različiti autori ukazuju na to da nepovoljne učinke nasilja u vezama, odnosno na povećanu razinu zlouporabe droge i alkohola, poremećaja prehrane, rizičnog seksualnog ponašanja do pokušaja suicida (Silverman, Raj, Mucci, i Hathaway, 2001). Fizičko i seksualno nasilje ostavlja vidljive posljedice po osobu u vidu fizičkih ozljeda, prijeloma, umora, kronične boli, gastrointestinalnih problema, spolno prenosivih bolesti te neželjene trudnoće (Butina, 2017). Psihološke posljedice obuhvaćaju javljanje srama, krivnje, straha, anksioznosti i depresije, gubitak samopouzdanja i samopoštovanja, gubitak povjerenja u ljude, problemi s koncentracijom i spavanjem, posttraumatski stresni poremećaj. Primijećeno je da su djevojke koje su u nasilnoj vezi u znatno većem riziku za razvijanje osjećaja tuge i beznadnosti te pokušaja suicida. Isto tako djevojke su

u većem riziku za razvoj ovisnosti i rizičnog spolnog ponašanja. Mladići koji su doživjeli nasilje imaju tendenciju se češće opušitati u tučnjave te se osjećati tužno i beznadno (Ajduković i Ručević, 2009). Nakon pregleda uzroka i posljedica nasilja u vezama potrebno se i zapitati zašto adolescenti, ali mahom i starije osobe ostaju u nasilnim vezama? Neki od razloga mogu uključivati i strah od reakcije partnera, slabe vještine suočavanja i proaktivnosti, manjak podrške od prijatelja i rodbine, strah od osuda javnosti te misao da će se partner promijeniti. Kod žena s djecom, razlog ostajanja u nasilnoj vezi također obuhvaća strah i briga za sigurnost djece, odnosno strah da će partner oduzeti djecu te isti obrazac nasilja nastaviti na njima (Svjetska zdravstvena organizacija, 2012). Kao što je već i spomenuto, adolescenti mogu imati problem s prepoznavanjem nasilnih oblika ponašanja, ponajviše emocionalnog zlostavljanja stoga je sveobuhvatna suradnja na području prevencije i zaštite mladih prijeko potrebna.

Stručnjaci naglašavaju da je za kvalitetnu i cjelovitu prevenciju nasilja u mladenačkim vezama potrebno uzeti u obzir dob, spol i cjelokupni socijalni kontekst sudionika (Ajduković i Ručević, 2009). U školskom se sustavu mogu provoditi sustavne radionice na temu nasilja u vezama. U razdoblju rane adolescencije potrebno se usmjeriti na razvijanje vještina rješavanja sukoba te asertivnog ponašanja. U razdoblju srednje i kasne adolescencije potrebno se usmjeriti na konkretna nasilna ponašanja koja se javljaju u romantičnim vezama te prava koja partneri u vezi imaju. Također, na radionicama ili drugim načinima prevencije (npr. predavanja, edukativni filmovi) potrebno je obuhvatiti pitanja kako pomoći adolescentima koji su proživjeli nasilje i gdje potražiti pomoć. Naravno, pomoć u vidu zaštite i osnaživanja adolescenti u školskom sustavu mogu dobiti u školi od strane ravnatelja, nastavnika i stručnih suradnika. No osim školskog sustava, mladi pomoć i podršku mogu dobiti i u sustavu centara za socijalnu skrb, konkretno obiteljskim centrima, zdravstvenim ustanovama, policijskim ustanovama, odvjetničkim uredima te ostalim udrugama koje se bave problematikom nasilja. Nadalje, s obzirom da adolescenti kao glavni izvor podrške često vide vršnjake, potrebno je facilitirati znanja i vještine koje su potrebne mladima koji bi se mogli naći u ulozi promatrača nasilja (Ajduković i Ručević, 2009). Drugim riječima, potrebno je poticati i adekvatne vještine reagiranja u situacijama kada bismo mogli biti izloženi nasilju. Istraživanja pokazuju da tako osmišljeni programi prevencije dovode do veće sigurnosti, boljeg fizičkog i mentalnog zdravlja mladih te osiguravaju potrebno prepoznavanje i vještine reagiranja u slučaju nasilja. Također, programi prevencije dovode i do kvalitetnijih veza kasnije u životu (Ajduković, 2011).

2. Opći podaci o radionici

Razred: Drugi razred srednje škole

Školska godina: 2023./2024.

Datum: 26. ožujak 2024.

Vrijeme trajanja: 90 minuta

Naziv radionice: Prevencija nasilje u romantičnim vezama mladih

3. Metodički dio

3.1. Cilj radionice: Osnaživanje mladih na prepoznavanje, sprječavanje i reagiranje na nasilje u svojim romantičnim odnosima, te razvijanje zdrave i sigurne veze!

3.2. Ishodi – međupredmetne teme:

Zdravlje

Domena MENTALNO I SOCIJALNO ZDRAVLJE - 4.ciklus

ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	
B.4.1.A B.4.1.C	Odabire primjerene odnose i komunikaciju. Analizira vrste nasilja, mogućnosti izbjegavanja sukoba i načine njihova nenasilnog rješavanja

Razlikuje i procjenjuje dobronamjernost komunikacije i ponašanja u stvarnome i virtualnome svijetu. Analizira vrste i uzroke nasilja. Obrazlaže načine nenasilnoga rješavanja sukoba.	Primjereno komunicira s vršnjacima i odraslima. Poštuje integritet druge osobe. Surađuje s vršnjacima i ostalima. Uključuje se u društvene i humanitarne akcije.	Usvaja stav da je kvalitetna komunikacija preduvjet za dobru društvenu integraciju. Razvija stav da pomaganje drugima oplemenjuje.
---	---	---

Domena POMOĆ I SAMOPOMOĆ

C.4.1.B	Procjenjuje i predviđa opasnosti kojima je izložen s naglaskom na opasnosti koje su karakteristične za mlade.
---------	---

Osobni i socijalni razvoj

Domena JA

A.4.2. A.4.3.	Upravlja emocijama i ponašanjem. Razvija osobne potencijale
------------------	--

Domena JA I DRUGI

B.5.1.	Uviđa posljedice svojih i tuđih stavova/postupaka/izbora
B.5.3.	Preuzima odgovornost za svoje ponašanje

Domena JA I DRŠTVO

C.4.1.	Prepoznaje i izbjegava rizične situacije u društvu i primjenjuje strategije samozaštite.
C.5.2.	Preuzima odgovornost za pridržavanje zakonskih propisa te društvenih pravila i normi.

Očekivani ishodi učenja:

Učenici će moći:

- definirati što je to nasilje
- navesti vrste nasilja
- razlikovati mitove od stvarnosti vezane uz nasilje u vezi
- prepoznati nasilna ponašanja u vezi
- nabrojati posljedice nasilja u mladenačkim vezama
- preispitati pretpostavke temeljene na eventualno nesvjesnim uvjerenjima i strategijama interveniranja
- objasniti gdje i kako potražiti pomoć u slučaju nasilja u vezi

3.3. *Oblici rada:* Frontalni rad, rad u skupinama, individualni rad

3.4. *Metode rada:* Metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda prezentiranja, metoda pisanja i čitanja, metoda vrednovanja

3.5. *Nastavna sredstva i pomagala:* plakat s pravilima ponašanja na radionici, laptop, projektor, PowerPoint prezentacija, crvene i zelene kartice listić za rad u paru, barometar stavova, eventualno listić za kviz, listić za evaluaciju.

3.5. Tijek radionice

3.5.1. Struktura radionice

ETAPE	OČEKIVANI ISHODI UČENJA	AKTIVNOST VODITELJA Što radi voditelj?	AKTIVNOST UČENIKA Što radi učenik?	METODE I OBLICI RADA	SREDSTVA I POMAGALA	VRIJEME
UVODNI DIO	Uspješno provedena aktivnost: Ledolomac - dvije istine i jedna laž	Predstavlja sebe, višu savjetnicu i ravnateljicu i upoznaje učenike s pravilima rada na radionici te ih pita slažu li se s navedenim pravilima.	Slušaju predstavljanje i opisivanje pravila ponašanja. Odgovaraju samostalno na postavljeno pitanje.	Frontalni rad, individualni rad, metoda razgovora	Računalo, projektor, ppt prezentacija crvene i zelene kartice	10 minuta
		Voditeljica daje upute učenicima kako da na papiru napišu dvije istine o sebi i jednu laž te da pronađu para i razmjene informacije te pogode istinitost tvrdnji koje su kolege napisale. Onda mogu promijeniti para.	Pišu svoje tvrdnje i predstavljaju ih slučajnim odabirom nekom iz razreda te utvrđuju jesu li bili uspješni u osobnom poznavanju	Rad u paru	Papir i olovka	10 min.

	Prikazivanje videa: nasilje u emocionalnim vezama mladih. Postavljanje cilja radionice: Oснаživanje mladih na prepoznavanje, sprječavanje i reagiranje na nasilje u svojim romantičnim odnosima, te razvijanje zdrave i sigurne veze!	Voditeljica motivira učenike prikazivanjem videa i u suradnji s učenicima otkriva temu te postavlja cilj. Ohrabruje učenike kako bi definirali što je to nasilje i nasilje u romantičnim vezama	kolega iz razreda. Kreću se po učionici i razmjenjuju ono što su napisali kao istinu ili laž. Učenici prepoznaju temu i sudjeluju u postavljanju cilja radionice Izražavaju svoje mišljenje s obzirom na postavljenu izjavu i sudjeluju u posljedičnoj raspravi. Slušaju daljnja objašnjenja vezena uz mitove i vrste nasilja.			10 min.
--	---	---	--	--	--	---------

	Učenici će moći definirati pojam te se upoznati sa vrstama nasilja u vezi Učenici će moći razlikovati mitove od stvarnosti vezane uz nasilje	Dijeli zelene i crvene kartice te daje uputu za provedbu aktivnosti. Nakon učenikovih odgovora, predstavlja i objašnjava točne odgovore	Učenici podižu kartice ovisno o pitanju te objašnjavaju zbog čega su se odlučili za zelenu ili crvenu.			15 min.
GLAVNI DIO	Učenici će moći prepoznati nasilna ponašanja na primjeru Učenici će moći nabrojati moguće posljedice nasilja u vezi	Dijeli učenicima uručke s primjerima nasilja u vezi - obilazi učenike i usmjerava ih ukoliko im je potrebna pomoć Objašnjava učenicima posljedice nasilja u vezi	U skupinama prepoznaju oblike nasilnih ponašanja te izlažu odgovore na postavljena pitanja.	Frontalni rad, skupni rad, metoda razgovora	Računalo, projektor, ppt prezentacija, Radni listići za aktivnost u skupinama	15 minuta

	Učenici će moći preispitati pretpostavke temeljene na eventualno nesvjesnim uvjerenjima i strategijama interveniranja Prikazivanje videa: Samo smo se šalili!	Voditeljica trakom dijeli prostor na dva dijela i na jednom dijelu stavlja listić uznemiravanje, a na drugom nije uznemiravanje. Čita tvrdnje te se učenici odlučuju za stranu uz objašnjenje. Voditeljica upućuje učenike na točne odgovore. Voditeljica daje upute učenicima da nakon što pogledaju video odgovore na pitanja o intervencijama koje su uočili te kakav stav imaju o tome.	Učenici razumiju što je uznemiravanje a što ono nije i na odgovarajući način koriste prostor. Učenici izražavaju svoje mišljenje.	Barometar stavova Frontalni rad, metoda razgovora.	Radni listić sa situacijama i odgovorima na njih.	10 min. 10 min.
ZAVRŠNI DIO	Učenici će moći objasniti gdje i kako potražiti pomoć u slučaju nasilja u vezi	Objašnjavanje postupka traženja pomoći u slučaju doživljenog nasilja Provodi aktivnost kviza – ponavljanje i utvrđivanje spomenutih	Ispunjavaju kratki kviz za ponavljanje i utvrđivanje spomenutih informacija na radionici	Frontalni rad, individualni rad, metoda razgovora, vrednovanje	Projektor, laptop, ppt prezentacija, Radni listić (kviz) Listić za evaluaciju	10 minuta

		informacija na radionici Navodi zaključak radionice. Objašnjava postupak evaluacije za učenike	Ispunjavaju evaluacijski listić			
REZERVNA AKTIVNOST	Pristupiti kratkom filmu Say No! Učenici će moći prepoznati i oblike nasilja o kojima nismo govorili a prisutni su u romantičnim vezama mladih.	Daje uputu za aktivnost te poziva učenike na raspravu. Informira učenike kako kampanja Say No! osnovana s ciljem podizanja svijesti o seksualnoj prisili i iznudi mladih na internetu koju je pokrenuo Europol u suradnji s europskim policijama. Ukazuje kako mladi lako i jednostavno postaju žrtve seksualnog iskorištavanja i iznude, a na internetskoj stranici kampanje upućuje učenike kako reagirati u slučajevima seksualne prisile i	Učenici se nakon ogledanog videa individualno javljaju te navode koje oblike nasilja su prepoznali i u kojim primjerima	Rad u paru, metoda razgovora	Projektor, laptop, ppt prezentacija, video uradak	10 min

	Upitnik: pomoć u spoznaji jeste li žrtva ili zlostavljač u romantičnoj vezi.	iznude. Provodi aktivnost upitnika koji može pomoći razmisliti jesu li učenici možda zlostavljani u vezi ili su zlostavljači.	Učenici ispunjavaju upitnik		Upitnik	5 min.
--	--	--	-----------------------------	--	---------	--------

3.5.2. Opis aktivnosti

ETAPE	DETALJNI OPIS AKTIVNOSTI	TRAJANJE
UVODNI DIO	Voditeljica radionice predstavlja višu savjetnicu i ravnateljicu te upoznaje učenike s pravilima rada tj ponašanja na radionici a radionici te ih pita slažu li se s navedenim pravilima.	5 minuta
	Voditeljica daje upute učenicima kako da na papiru napišu dvije istine o sebi i jednu laž te da pronađu para i razmjene informacije te pogode istinitost tvrdnji koje su kolege napisale. Onda mogu promijeniti para.	10 minuta
	Voditeljica motivira učenike prikazivanjem videa i u suradnji s učenicima otkriva temu te postavlja cilj.	
	Također, voditeljica radionice objašnjava strukturu same radionice.	10 minute
	Voditeljica pita učenike kako bi oni definirali nasilje. Nakon dobivenih odgovora od nekoliko učenika voditeljica radionice definira nasilje te objašnjava podjelu nasilja po literaturi. Posljedično se dolazi i do definicije nasilja u mladenačkim vezama	5 minuta

	U prvoj aktivnosti, voditeljica radionice dijeli učenicima po jednu crvenu i zelenu karticu te daje upute. Učenici trebaju podići zelenu karticu ukoliko se slažu s tvrdnjom navedenom na slajdu, odnosno crvenu karticu ukoliko se ne slažu. Tada će se učenike pitati za mišljenje zašto se slažu, odnosno ne slažu s tvrdnjom. Nakon toga, voditeljica radionice će objasniti točne tvrdnje.	15 minuta
GLAVNI DIO	Voditeljica daje uputu kako je potrebno slijedi aktivnost u skupini. Učenicima se dijele kratke priče – iskustva mladih u vezama te učenici trebaju prepoznati radi li se o nasilju u vezi te kojem obliku. Svaka grupa prepričava priču koju su pročitali te navode svoje odgovore. U navođenju odgovora mogu se uključiti i sudionici drugih grupa.	10 minuta
	Voditeljica objašnjava posljedice nasilja u vezi.	5 minuta
	Voditeljica trakom dijeli prostor na dva dijela i na jednom dijelu stavlja listić uznemiravanje, a na drugom nije uznemiravanje. Čita tvrdnje te se učenici odlučuju za odgovarajuću stranu uz objašnjenje. Voditeljica upućuje učenike na točne odgovore.	10 minuta
	Voditeljica daje upute učenicima nakon što pogledaju video Samo smo se šalili! Oni odgovaraju na pitanja o intervencijama koje su uočili te kakav stav imaju o tome.	10 minuta
ZAVRŠNI DIO	Učenicima se objašnjava također kako i gdje mogu potražiti pomoć ako se oni nalaze u nasilnoj vezi ili netko njima blizak.	2 minuta
		5 minute

	Učenici dobivaju kviz za ponavljanje. Individualnim radom moraju utvrditi je li ponuđena tvrdnja točna ili netočna. Nakon toga voditeljica radionice će redom čitati pitanja i prozivati učenike kako bi se utvrdili točni odgovori. Nakon provedene aktivnosti, voditeljica radionice objašnjava zaključak. Na samom kraju, učenicima se zahvaljuje na suradnji te ih se moli da anonimno ispune pisanu evaluaciju radionice.	3 minuta
REZERVNE AKTIVNOSTI	Pomoću videa na prezentaciji učenici imaju priliku pogledati kratki film Say No! Učenici će moći prepoznati i oblike nasilja o kojima nismo govorili a prisutni su u romantičnim vezama mladih. Nakon ogledanog filma, učenike će se prozivati po slučaju te utvrditi koje oblike nasilja su prepoznali. Učenici ispunjavaju upitnik koji može pomoći razmisliti jesu li učenici možda zlostavljani u vezi ili su zlostavljači.	10 minuta 5 minuta

3.6. Mogućnost buduće razrede teme

Nasilje u vezama mladih može se okarakterizirati kao javnozdravstveni problem s obzirom na posljedice koje imaju za fizičko i mentalno zdravlje mladih. Unazad deset godina povećao se broj istraživanja koja se bave ovom problematikom u svijetu. Prethodno je istraživanje nasilja u mladenačkim vezama bilo zanemareno te se naglašavala ozbiljnost obiteljskog nasilja što također predstavlja zasebni društveni i zdravstveni problem. No, kao što je već spomenuto ranije, dokazano je kako je nasilje u mladenačkim vezama zastupljenije nego nasilje u bračnim odnosima (Rapoza i Baker, 2008). Za pretpostaviti je da, ako je osoba činila nasilje u romantičnoj vezi tijekom adolescencije, da će je činiti i kasnije u životu, odnosno u bračnim odnosima što za posljedicu može imati i razvoj obiteljskog nasilja. Upravo zato je vrlo važno u sustav školstva uključiti preventivne aktivnosti koje će ići u smjeru prepoznavanja nasilja i osnaživanja za adekvatnu reakciju u slučaju izloženosti nasilju. Novija istraživanja u svijetu su se bavila prevalencijom nasilja u mladenačkim vezama, dok se pregledom literature na hrvatskom jeziku primjećuje nedostatak takvih podataka. Smatram da je potrebno provesti dodatna istraživanja na hrvatskoj populaciji kako bi se utvrdila izloženost hrvatskih adolescenata nasilju te također kako bi se istražili i novije strategije nasilja u vezama. Odnosno, potrebno je istražiti u kojoj je razini i elektroničko nasilje zastupljeno u vezama mladih te na koji se način povezuje s ostalim oblicima nasilja. Za pretpostaviti je također da je i pandemija virusa COVID-19 te posljedično zatvaranje utjecalo na povećanje zastupljenosti nasilja. Također, osim prevencije na razini školskog sustava, smatram kako je za ovu temu potrebno proširiti opseg preventivnih aktivnosti na više domena, odnosno uključiti češće prikazivanje edukativnih filmova na nacionalnoj televiziji, edukativnih online predavanja stručnjaka (zbog dostupnosti), dijeljenje edukativnih brošura s informacijama kako i gdje potražiti pomoć. Odnosno, može se zaključiti kako je za ovaj javnozdravstveni problem potrebna cjelovita međuresorna suradnja kako bi se osigurao adekvatan pristup i rad na smanjenju izloženosti adolescenata nasilju.

3.7. Literatura

- Ajduković, D. (ur.) (2011). *Prevenција nasilja u mladenačkim vezama: priručnik za voditelje programa*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć
- Ajduković, M. i Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus*, 18, (2), 217.-225.
- Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Lanau, A., Aghtaie, N., Larkins, C. i Øverlien, C. (2017). Young people's online and face-to-face experiences of interpersonal violence and abuse and their subjective impact across five European countries. *Psychology of Violence*, 7(3), 375-384
- Bell, B. (2016). Understanding Adolescents. U Little, L., Fitton, D., Bell, B. i Toth, N. (ur.) *Perspectives on HCI Research with Teenagers* (11-25). Springer
- Bijelić, N. i Cesar, S. (2014). *Nasilne veze su bezveze*, Zagreb,: CESI
- Butina, Nikol. (2017). *Sociološki aspekti rodnog nasilja u adolescentskim vezama*. Diplomski rad. Filozofski fakultet u Zagrebu, Odsjek za sociologiju
- Cesar, S. (2019). *Elektroničko i seksualno rodno uvjetovano nasilje u mladenačkim vezama. Priručnik za nastavnike i nastavnice*. Zagreb:CESI
- Fox, C. L., Hale, R., i Gadd, D. (2014). Domestic abuse prevention education: listening to the views of young people. *Sex Education*, 14(1), 28-41.
- Hodžić, A. (2007). Nasilje ne prolazi samo od sebe. Izvještaj o istraživanju rodno uvjetovanog nasilja u adolescentskim vezama u Republici Hrvatskoj. Zagreb: CESI
- Kelly, U. A. (2011). Theories of intimate partner violence: From blaming the victim to acting against injustice: Intersectionality as an analytic framework. *Advances in Nursing Science*, 34(3), 29-51.
- Korkmaz, S., Øverlien, C. I Lagerlöf, H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research*, 1-16.
- Malik, S., Sorenson, S. B. i Aneshensel, C. S. (1997). Community and dating violence among adolescents: Perpetration and victimization. *Journal of Adolescent Health*, 21(5), 291-302.
- Rapoza, K. A., Baker, A. T. (2008). Attachment styles, alcohol and childhood experiences.of abuse: an analysis of physical violence in dating couples. *Violence and Victims*,23(1), 52-65.

- Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A. i Hathaway, J. E. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *Jama*, 286(5), 572-579.
- Svjetska zdravstvena organizacija i Američka zdravstvena organizacija. (2012). Understanding and addressing violence against women: intimate partner violence. WHO
- Tomaszewska, P. i Schuster, I. (2021). Prevalence of teen dating violence in Europe: A systematic review of studies since 2010. *New directions for child and adolescent development*. 1-27.
- Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K. i Peeters, E. (2017). Sexting: adolescents' perceptions of the applications used for, motives for, and consequences of sexting. *Journal of Youth Studies*, 20(4), 446-470.

3.7. Prilozi

PowerPoint prezentacija

Prilog 1

Plakat s pravilima ponašanja na radionici

1. Ako želimo nešto reći, dignemo ruku
2. Slušamo jedni druge
3. Međusobno uvažavamo mišljenja
4. Pristojni smo u komunikaciji
5. Poštujemo dogovoreno vrijeme za aktivnosti

Prilog 2

Mitovi o nasilju u vezi

1. Nasilje u mladenačkim vezama je samo faza te će ono prestati kada mladi odrastu
2. Samo djevojke mogu biti žrtve nasilja u vezi
3. Nasilje u vezi se može dogoditi samo između heteroseksualnih šarova
4. Nasilje u mladenačkim vezama je privatna stvar. Treba ih pustiti da sami riješe probleme
5. Ako osoba ostane u nasilnoj vezi, očito joj nije tako loše
6. Ljubomora je znak ljubavi
7. Zlouporaba alkohola i droga uzroci su nasilja
8. Žene su jednako nasilne kao i muškarci

Prilog 3

Priče rad u paru:

Priča 1:

Marko i Iva viđaju se godinu dana. Oboje su istih godina, završili su školu te su u potrazi za poslom. Iva je završila fakultet te radi u struci dok je Marko završio srednju školu i također radi u struci. Iva brzo napreduje na svojem poslu te joj se uskoro smiješi posao za stalno s puno većom plaćom. S druge strane Marko nije zadovoljan s poslom, slabo je plaćen, no drago mi je što Iva ima dobar posao i veseli se njezinom uspjehu. Iva je odnedavno počela pričati kako je njezin bivši dečko imao mnogo novaca te joj je često kupovao poklone. Također su često išli na skuplja putovanja. Marku govori da se ne trudi dovoljno pronaći dobar posao te da nije “muško” ako nema dovoljno novca. Također mu prebacuje što nije išao na fakultet kao ona.

Pitanja za raspravu:

1. Je li Iva nasilna?
2. Koji oblik nasilja ste prepoznali?
3. U kojim rečenicama primjećujete nasilje?

Priča 2:

Ivana i Luka su duže vrijeme u vezi. Ivana je jako sretna u toj vezi te smatra da je našla posebnog mladića. Provodili su dosta vremena skupa pa je ubrzo zanemarila svoje društvo kao i školu. Stalno je lagala roditeljima da ide negdje drugdje samo kako bi mogla biti s njim. Ubrzo je Luka zabranio Ivani da se viđa s prijateljicama i njihovim dečkima. Nijedan dečko nije smio biti u njezinoj okolini. Također joj je potajice pregledavao i njezin mobitel da slučajno ne bi pronašao poruke od drugih mladića. Ivana je smatrala kako je to romantično što je Luka želi samo za sebe. Nedugo nakon toga, Luka je Ivanu učestalo tražio seksualne odnose te je postajao nasilan u njima. Ivani se to nije sviđalo no Luku nije bilo briga. Jedan su se dan gadno posvađali te ju je on udario.

Pitanja za raspravu:

1. Je li Luka nasilan?
2. Koje oblike nasilja ste prepoznali?
3. Ima li u ovoj priči i seksualnog nasilja?

Priča 3:

Mihael je prošli tjedan pozvao svoje prijatelje i svoju djevojku Maju da gledaju film u njegovom stanu. Mihael je pitao Maju hoće li ona pripremiti večeru i piće za taj dan te je Maja pristala. Kada su Mihaelovi prijatelji došli svi su sjedili zajedno u dnevnoj sobi, jeli te gledali film. Čim se nekome ispraznila čaša soka Mihael je tražio Maju da nadopuni. Kada se to već dogodilo nekoliko puta Maja je rekla da si uzmu sami soka te da ona želi uživati u filmu. Mihael je na to oštro pogledao Maju te joj stisnuo ruku. Maja se tada ustala te napravila što se od nje tražilo.

Pitanja za raspravu:

1. Primjećujete nasilje u ovom scenariju?
2. Kako bi prijatelji trebali reagirati?
3. Pod uvjetom da je ovo prvi put da Mihael tako reagira bi li takvo ponašanje i dalje bilo nasilno?

Priča 4:

Irena i Petar su bili u vezi 2 godine. Bila je to veza puna sukoba i svađa. Irena je voljela Petra, ali je jednostavno smatrala kako više nisu jedno za drugo te se Petar u zadnje vrijeme dosta promijenio. Postao je nepredvidiv i ljubomoran. Plašio se pomisli da će je izgubiti jer nema puno prijatelja. Da se to dogodi bio bi usamljen. Kada je Irena prekinula Petar se uplašio te je odmah potražio čime je može ucjenjivati. Pronašao je stare slike koje mu je slala; na tim je slikama bila provokativno obučena. Petar je rekao da mora nastaviti vezu s njim ili će te slike poslati svim njezinim prijateljima i roditeljima. Irena nije znala što učiniti i kome se obratiti. Nevoljko je nastavila vezu s Petrom no u stvarnosti ga se jako bojala.

Pitanja za raspravu:

1. Je li Petar nasilan?
2. Koje oblike nasilja primjećujete?
3. Je li Petar stvarno zaljubljen u Irenu?

Priča 5:

Ana i Tvrtko bili su prosječni srednjoškolci i u vezi pet godina. Ana je primijetila kako Tvrtko u zadnje vrijeme često spominje seks. Tvrtko je postao sve nestrpljiviji i smatrao je kako bi već trebali „konzumirati vezu“. Ana je slušala rečenice poput:

- *Svi to rade!*
- *To će još više učvrstiti našu vezu!*
- *Bit će nam jako lijepo, nemaš se čega bojati!*
- *Hodamo već dosta dugo pa zašto ne bi?*

Nedavno, dok su nakon škole sjedili na klupi u parku Tvrtko je izjavio kako on ne može više ovako i ako ona njega voli spavat će s njim. Ana je bila zbunjena i pomislila: Ja ga volim....Ako to ne učinim sigurno će me ostaviti, a to ne bih mogla podnijeti.

Pitanja za raspravu:

4. Je li Tvrtko nasilan?
5. Koje oblike nasilja primjećujete?
6. Što bi trebalo napraviti da bi se situacija poboljšala?

Prilog 4

Barometar stavova

1. Ivan je objavio nekoliko selfija te je nakon toga primio anonimne komentare u kojima se njegovo tijelo opisuje na vrlo seksualan način i nude mu se seksualno obojeni prijedlozi.

1. **Uznemiravanje.** Ivan nije pristao na primanje takvih komentara s obzirom da ni ne zna tko je osoba koja mu je poslala komentare.

2. Majin dečko ljubio se s drugom osobom dok je hodao sa Majom. To ju je vrlo uzrujalo te ona počinje dijeliti slike njegovog golog tijela jer ga želi povrijediti.

2. **Uznemiravanje.** Maja je namjerno dijelila fotografije da bi svjesno povrijedila svog bivšeg dečka.

3. Luka objavi video u kojem igra nogomet. Djevojka koja mu se sviđa pošalje mu poruku “izgledaš dobro”, a on joj odgovori “Hvala, no ti si ta koja uvijek izgleda dobro”.

3. **Nije uznemiravanje.** Komentari su dio razgovora u kojemu se iskazuje obostrano uvažavanje i nisu neželjeni.

4. Emiliji se sviđa njezina prijateljica Lea te misli da se i Lea jednako osjeća, no nije sigurna. Emilija ne može o tome razgovarati s Leom gledajući ju u oči, no u online okruženju joj je lakše. Lei je drago da Emilija želi o tome razgovarati.

4. **Nije uznemiravanje.** Komentari su dio razgovora u kojemu se iskazuje obostrano uvažavanje i nisu neželjeni.

5. Andrea je rođena kao djevojčica, no osjeća se kao dječak. Želi da ju se oslovljava s Adrijan te da joj u školi govore “on” i “njega”. Adrijan je promijenio svoje online profilno ime. Određeni broj ljudi lajkao je promjenu, a neki su se u komentarima raspitivali o promjeni.

5. **Ovisi.** Zašto se ljudima svidjela promjena imena? Kakvi su komentari objavljeni? Ukoliko su komentari diskriminirajući ili transfobični (zlomajerke riječi o promjeni spola) tada se radi o uznemiravanju. Ukoliko je u komentarima iskazana potpora, moguće je da se ne radi o uznemiravanju.

Prilog 5

Kviz za provjeru znanja

Molim te samostalno pročitaj pitanja te odgovori smatraš li tvrdnju točnom ili netočnom!

1.	Nasilje u vezi podrazumijeva fizičko, psihičko i/ili seksualno zlostavljanje od strane jednog partnera u trenutnoj intimnoj vezi	T	N
2.	Psihičko nasilje je najčešći oblik nasilja u vezama	T	N
3.	Kontroliranje partnerovog telefona specifičan je način pokazivanja brige i ljubavi	T	N
4.	Ucjenjivanje partnera na spolne odnose je psihičko nasilje	T	N
5.	Izloženost nasilju u vezi može dovesti do depresije, anksioznosti i suicida	T	N

3.8.Video zapisi:

<https://www.youtube.com/watch?v=ofr0m3wDsNs>

Nasilje u emocionalnim vezama mladih

<https://www.youtube.com/watch?v=TyPOTWZRqaA>

Samo smo se šalili!

Say. No! (Croatiang)

3.9. Evaluacija učenika

Hvala ti na sudjelovanju!

Molim te da navedeš kako ti se svidjela ova radionica i jesi li naučio/la nešto novo! Evaluacija je anonimna, stoga te molim da budeš iskren/a!

1 – U potpunosti mi se ne sviđa

2- Djelomično mi se ne sviđa

3- Niti mi se sviđa niti ne sviđa

4- Djelomično mi se sviđa

5- U potpunosti mi se sviđa

1.	Kako ocjenjuješ zanimljivost teme radionice?	1	2	3	4	5
2.	Radionica je bila korisna te sam naučio/la nešto novo	1	2	3	4	5
3.	Kako ti se svidio materijal radionice (prezentacija, aktivnosti, pitanja)?	1	2	3	4	5
4.	Koju ocjenu daješ radionici u cjelini?	1	2	3	4	5
5.	Koji ti se dio radionice najviše svidio?					
6.	Bi li što promijenio/la na radionici? Tvoji savjeti?					